

В.В. Іванова, асп.

ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ЗГІДНО З НАЦІОНАЛЬНИМ ТА МІЖНАРОДНИМ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Здійснено порівняльний аналіз обліку нематеріальних активів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Проведен сравнительный анализ учета нематериальных активов по национальным и международным стандартам бухгалтерского учета.

The article presents a comparative analysis of accounting for intangible assets for national and international accounting standards.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Станом на сьогодні в Україні можна однозначно стверджувати — правова база знаходиться на етапі становлення. Незважаючи на те, що свого часу були здійснені кардинальні реформування обліку (пов'язані, зокрема, з реєстрацією торгової марки, авторського права; патентування промислового зразка, винаходу) та по сьогоднішній день також продовжується його вдосконалення, але на превеликий жаль — ситуація залишається далекою від бажаної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми організації обліку нематеріальних активів у вітчизняній економіці залишаються не достатньо дослідженими. Проблеми обліку нематеріальних активів досліджували такі вітчизняні вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Головка, М.Т. Білуха, В.П. Завгородній, Л.М. Котенко, С.О. Яремчук, М.Г. Чумаченко, Н.М. Ткаченко, В.Г. Швець. Питання обліку нематеріальних активів також досліджують зарубіжні вчені такі як: В.П. Качалін, А.Г. Мендрул, В.П. Асаков, М.І. Баканов, М.Р. Метья.

Метою та завданням статті є визначення особливостей обліку нематеріальних активів за національними та міжнародним стандартами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування інформації у бухгалтерському обліку про нематеріальні активи та розкриття даних про них у фінансовій звітності визначені положенням бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», розробленим на базі Міжнародного стандарту фінансової звітності 38. Згідно з цим положенням нематеріальні активи це – немонетарний актив. Який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується

підприємством із метою використання більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях, чи надання в оренду іншим особам [2].

Багато вчених, які вивчають проблеми обліку нематеріальних активів мають свою думку. Так С.Ф. Покропивний розрізняє поняття «нематеріальні ресурси» і «нематеріальні активи», де останні – це доступ до права власності автора, які захищено правами, « що самі по собі і є нематеріальними активами»; І.І. Пилипенко доводить, що нематеріальні активи – це складова частина потенціалу підприємства, здатна забезпечувати економічну корисність протягом тривалого періоду. У своїх дослідженнях Л. З. Шнейдман [3], А. І. Добринін та Г.П. Журавльова дають визначення нематеріальних активів як умовної вартості об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інших майнових прав. Це суперечить визначенню активу, оскільки умовна вартість передбачає те, що об'єкт неможливо оцінити.

У цілому облік нематеріальних активів в Україні недосконалий, у зв'язку з чим виникає потреба його вдосконалення. Це потребує розроблення загальних принципів обліку та звітності, тобто впровадження національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності П (С) БО на засаді запровадження міжнародних стандартів (МСФЗ), зокрема МСБО 38 «Нематеріальні активи». Національні стандарти бухгалтерського обліку розроблялися з урахуванням міжнародних, саме тому П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” має низку спільних моментів з МСФЗ (IAS) 38 “Нематеріальні активи”.

Таблиця — Порівняльна характеристика П(С)БО та М(С)БО з обліку нематеріальних активів

Ознака	П(С)БО 8«Нематеріальні активи»	МСБО 38 «Нематеріальні активи»
1	2	3
Оцінка нематеріальних активів при обміні	Відповідно до п.12 – первісна Вартість нематеріального активу, придбаного в результаті обміну на подібний об'єкт,	Собівартістю нового активу є балансова вартість відданого (в обмін) активу.

Продовження табл.

1	2	3
	дорівнює залишковій вартості переданого нематеріального активу.	
Первісна оцінка нематеріальних активів	Відповідно до п.13 – первісною вартістю є їх справедлива вартість на дату отримання з урахуванням витрат, передбачених п. 11 П(С)БО 8	Підприємство може обрати первісне визнання як нематеріальних активів, так і гранту за справедливою вартістю
Переоцінка нематеріальних активів	Відповідно до п. 19 – переоцінка може проводитись за справедливою вартістю на дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. У разі переоцінки окремого об'єкта нематеріального активу слід переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить цей нематеріальний актив	1-й підхід (п. 81) – після первісного визнання нематеріальний актив слід відобразити за його собівартістю; 2-й підхід (п. 82) – після первісного визнання нематеріальний актив слід відобразити за переоціненою сумою, яка є його справедливою вартістю на дату переоцінки.
Нарахування амортизації	Відповідно до п. 25 - нарахування амортизації здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється підприємство при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс)	Відповідно до п. 97 - нарахування амортизації слід починати, коли цей актив є наявним для використання

Продовження табл.

1	2	3
Розкриття інформації у звітності	У примітках до фінансової звітності розкривається інформація про: 1)первісну та накопичену амортизацію нематеріальних активів, щодо яких існує обмеження права власності; 2)первісну (переоцінену) вартість та накопичену амортизацію переданих у заставу нематеріальних активів; 3)суму угод на придбання у майбутньому нематеріальних активів; 4) загальну суму витрат на дослідження та розробки, включену до витрат звітного періоду	У фінансових звітах розкривається інформація про: 1)балансову вартість переоцінених нематеріальних активів; 2) дату чинності переоцінки; 3) балансову вартість, яка була б включена у фінансові звіти, якби переоцінені нематеріальні активи відображалися згідно з базовим підходом

Між національним і міжнародним стандартами є певні схожості:

- Придбані нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, яка складається з ціни придбання, мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат пов'язаних з його придбанням і доведенням до стану, в якому він придатний до використання за призначенням;
- При визначенні строку корисного використання необхідно використовувати терміни корисного використання подібних активів;
- У примітках до фінансової звітності та у фінансових звітах розкривається інформація про вартості, за якою нематеріальні активи відображені в балансі

А також автором виявлені розбіжності між національним та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку за такими напрямками:

П(С)БО мають дещо обмежені вимоги щодо розкриття інформації. Це позбавляє користувачів фінансових звітів, складених за П(С)БО, корисної інформації, необхідної для прийняття рішень. Прикладом обмеженості вимог до розкриття інформації в П(С)БО є розкриття інформації про нематеріальні активи. МСБО 38 “Нематеріальні активи” вимагає, щоб підприємства окремо розкривали інформацію про нематеріальні активи, створені самим підприємством, та інші нематеріальні активи. Проте в П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” дана вимога відсутня;

— Крім обмежень, є також кілька протиріч між чинними П(С)БО і відповідними їм МСБО. Протиріччя пов'язані з тим, що деякі вимоги або підходи, викладені в П(С)БО, відрізняються чи суперечать вимогам і підходам, яких вимагають МСБО. Яскравий приклад таких протиріч – підхід до нарахування амортизації. П(С)БО 7 “Основні засоби” пропонує п'ять методів амортизації і, як альтернативу, дозволяє використання методів амортизації, передбачених податковим законодавством. МСБО 16 “Основні засоби” пропонує застосовувати різноманітні методи амортизації до суми активу, що підлягає амортизації, протягом строку корисної експлуатації цього активу. Згідно з МСБО метод амортизації має відображати модель, за якою економічні вигоди від активу споживаються підприємством. У цьому випадку, податкові методи амортизації можуть бути недоречними, оскільки вони призначені для цілей оподаткування.

Висновки. За висновками проведеного дослідження можна стверджувати, що вітчизняний облік нематеріальних активів потребує вдосконалення. Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів показує що в М(с)ФЗ приділяється увага лише основним аспектам бухгалтерського обліку нематеріальних активів, оскільки створення більш детальних стандартів зробило би неможливим їх застосування іншими країнами.

Список літератури

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / За ред. С.Ф. Голова. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. – 224 с.
2. П(с)БО8 Нематеріальні активи: затверджене наказом Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.1999 р.

3. Учет нематериальных активов на совместных предприятиях
/Л.З. Шнейдман // Бухгалтерский учет. – 1991. – № 2. – С. 40–45.

Отримано 01.05.2013. ХДУХТ, Харків.

© В.В. Иванова, 2013.